

Jani Koskinen

MATH
MATHONWYNPOIKA
Kymriläinen
kansantaru

Math Mathonwynpoika –
kymriläinen kansantaru

Jani Koskinen

Math Mathonwynpoika –

kymriläinen kansantaru

© 2022 Jani Koskinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6323-0

Kansikuva: Afon Glasgwm -jokea, muutama kilometri
Penmachnon kylästä länsilounaaseen

Kuvauspäivä: 17.11.2016

Kuvaaja: Jani Koskinen

Taustaa

Tämä teos sisältää suomennokseni kymrinkielisestä kansantarusta *Math fab Mathonwy* (Math Mathonwynpoika), joka on keskiaikaisista käsikirjoituksista tunnetun tarukokoelman *Pedair Cainc y Mabinogi* (Mabinogin neljä haaraa) neljästä kertomuksesta viimeinen. Kolme ensimmäistä kertomusta *Pwyll Pendefig Dyfed*, *Branwen ferch Llŷr* ja *Manawydan fab Llŷr* olen julkaissut suomennettuina teoksissa *Pwyll, Dyfedin ruhtinas - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2021), *Branwen Llŷrintytär - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2022) ja *Manawydan Llŷrinpoika - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2022). [Huom! Teknisistä syistä johtuen suomennokset löytyvät joistain tietokannoista kirjoitusasussa, jossa hatullisen ŷ-kirjaimen tilalla on hatuton y.]

Mabinogin neljä haaraa tunnetaan kahdesta lähteestä, joista varhaisempi *Llyfr Gwyn Rhydderch* (Rhydderchin valkoinen kirja) on ajoitettu 1300-luvun alkupuolelle tai puoliväliin ja myöhempi *Llyfr Coch Hergest* (Hergestin

punainen kirja) 1300- ja 1400-lukujen taitteeseen. Oma käännökseni mukailee näistä lähinnä jälkimmäistä. Käsikirjoituksista on modernina aikana julkaistu useita nykykymrin oikeinkirjoitukseen sovitettuja ja muutenkin nykykielen puhujalle helpommin avautuvia versioita. Olen myös omassa suomennoksessani sovittanut henkilön- ja paikannimet nykykymrin kannalta perustellumpaan kirjoitusasuun – tosin moderninakin aikana joistain henkilönnimistä näkyy käytetyn useita eri variantteja. Mabinogista on 1900- ja 2000-luvuilla julkaistu lapsille suunnattuja versioita, joista väkivaltaisimpia tai seksuaalissävytteisimpiä kohtia on karsittu pois tai muokattu toisenlaisiksi. Omassa käännöksessäni olen pysyttäytynyt näiltä osin alkuperäisten käsikirjoitusten mukaisessa sisällössä.

Kirjan loppuun olen lisännyt sanaston helpottamaan käännöksen lukemista rinnakkain alkuperäiskielisen teoksen kanssa. Olen koonnut sanastoon sellaisia harvinaisehkoja sanoja, jotka saattavat olla kieliopinnoissaan edistyneillekin tuntemattomia. Sanat esitetään nykykymrin mukaisessa kirjoitusasussaan ja siinä järjestyksessä, jossa ne tulevat teosta lukiessa vastaan.

Keskiaikaista tekstiä kääntäessä tulee vastaan kysymys, missä määrin käännöksen kieliasun pitäisi jäljitellä alkuperäisteosta vanhahtavuudessaan ja nyky-yleiskielestä poikkeavuudessaan. Olen ratkaissut kysymyksen käyttämällä pääsääntöisesti yleiskieltä, mutta rikastamalla sitä joissain kohdin murteellisilla ilmauksilla, kuten itäsuomalaisella murren sanalla *noheva* 'etevä'. Nykykymrissä käytöstä kadonneen sanan *eres* 'eriskummallinen' olen puolestaan suomentanut *ereskummaiseksi*, joka Suomen murteiden sanakirjan mukaan tunnetaan niin ikään Itä-Suomesta. Kymrin sanan samankaltaisuus suomen sanan kanssa on tietysti puhdasta sattumaa – mutta niin hauska sattuma, etten voinut jättää hyödyntämättä sitä käännöksessä. (Branwen Llŷrintyttäessä olen käyttänyt saman sanan käännösvastineena murren sanaa *konu*.)

Tarukokoelman neljännessä osassa liikutaan Kymrinmaan eri osissa, mutta suurin osa siitä sijoittuu Pohjois-Kymrinmaahan nykyiseen Gwyneddin maakuntaan, jonka nimi juontaa juurensa jo keskiaikaiseen kuningaskuntaan. Gwynedd on nykyään kymrinkielisin kaikista Kymrinmaan maakunnista. Tarussa vilahtelee

runsaasti paikannimiä, joista useimmat ovat yhä käytössä ja viittaavat siis olemassa oleviin kohteisiin. Mainituista paikoista oikeastaan vain Annwn on selvästi myyttinen.

Math Mathonwynpoika

Tämä on Mabinogin neljäs haara.

Math Mathonwynpoika hallitsi Gwyneddia ja Pryderi Pwyllinpoika kahtakymmentäyhtä kihlakuntaa etelässä. Näihin kahteenkymmeneen ja yhteen lukeutuivat Dyfedin seitsemän kihlakuntaa, Morgannwgin seitsemän kihlakuntaa, Ceredigionin neljä kihlakuntaa sekä Ystrad Tywin kolme kihlakuntaa. Tuohon aikaan Math Mathonwynpoika ei voinut elää ilman, että sai laskea jalkansa neidon syliin. Vain sodan pauhu saattoi estää häntä tekemästä niin.

Hänellä oli siis palvelusneitona Goewin Pebinintytär Dôl Pebinistä Arfonin alueelta. Tämä oli omana aikanaan kaunein neito, joka seudulla tunnettiin. Math asui tuolloin Caer Dathylissa, Arfonissa, eikä hän voinut kiertää maataan ilman sisartenpoikiensa Gilfaethwy Dôninpojan ja Efeydd Dôninpojan seuraa. Goewin oli aina Mathin luona ja Gilfaethwy Dôninpoika ihastui neitoon niin, ettei tiennyt mitä olisi tehnyt asialle. Rakastuminen

riudutti Gilfaethwyn ilmettä ja olemusta siinä määrin, että lopulta tätä oli vaikea tunnistaakaan.

Niinpä eräänä päivänä Gilfaethwyn veli Gwydion katsoi veljeään tarkasti.

"Jestas, mitä sinulle on tapahtunut?"

"Kuinka niin? Miltä sitten näytän sinusta?"

"Olet kalvennut ja olemuksesi riutunut. Mitä sinulle on tapahtunut?"

"Hyvä veli, ei minun parane tunnustaa kellekään, mitä minulle on tapahtunut."

"Mistä on kyse, toveri hyvä?"

"Tiedäthän Math Mathonwynpojan kyvyt... Jos vain tuulee oikeasta suunnasta, hän kuulee hiljaisimmatkin kuiskutukset."

"Aivan, älä sano enempää. Tiedän kyllä aivoituksesi. Olet ihastunut Goewiniin."

Kun Gilfaethwy sai tietää veljensä olevan perillä hänen aivoituksistaan, päästi hän syvimmän huokauksen maailmassa.

"Vaienna huokailusi, toveri hyvä. Se ei jouduta asiaasi. Koska muita vaihtoehtoja ei ole, järjestän

Math fab Mathonwy (Math Mathonwynpoika) on keskiaikaisista käsikirjoituksista tunnetun kymrinkielisen tarukokoelman Pedair Cainc y Mabinogi (Mabinogin neljä haaraa) neljäs kertomus. Tämä kirja sisältää kertomuksen Jani Koskisen kymristä suomentamana sekä hänen kirjoittamansa taustoituksen ja lyhyen kymri-suomi-sanaston.

Jani Koskinen (s. 1988 Kirkkonummi) on koulutukseltaan kielitieteilijä ja julkaissut useita kymrin kieleen sekä muihin keltiläiskieliin liittyviä teoksia:

- * Unohda Wales, lähde Kymrinmaahan! (2020)
- * Matkaopas gaelinkieliseen Skotlantiin (2021)
- * Matkaopas iirinkieliseen Irlantiin (2021)
- * Kymri-suomi-verbisanakirja (2021)
- * Pwyll, Dyfedin ruhtinas - kymriläinen kansantaru (2021)
- * Branwen Llŷrintytär - kymriläinen kansantaru (2022)
- * Unohda Bretagne, lähde Breizhiin! (2022)
- * Manawydan Llŷrinpoika - kymriläinen kansantaru (2022)

BoD

